

JURISPRUDÈNCIA DEL TRIBUNAL CONSTITUCIONAL

Any 2019

Eva Pons Parera*

Agustí Pou Pujolràs**

Resum

El text recull el comentari de les resolucions dictades el 2019 del Tribunal Constitucional que afecten els usos i els drets lingüístics i el règim jurídic de la llengua.

Paraules clau: jurisprudència; Tribunal Constitucional; dret lingüístic; llengua oficial; pluralisme lingüístic.

JURISPRUDENCE OF CONSTITUTIONAL COURT

Abstract

The text includes the rulings that affect the uses, the linguistic rights and the legal system of the language issued by the Spanish Constitutional Court during 2019.

Keywords: jurisprudence; Spanish Constitutional Court; language law; official language; linguistic pluralism.

---

* Eva Pons Parera, professora de dret constitucional de la Universitat de Barcelona. evapons@ub.edu

** Agustí Pou i Pujolràs, professor associat de filologia catalana de la Universitat de Barcelona. agustipou@ub.edu

Citació recomanada: Pons Parera, Eva, i Pou Pujolràs, Agustí. (2020). Jurisprudència del Tribunal Constitucional. Any 2019. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 73, 240-247. <https://doi.org/10.2436/rld.i73.2020.3467>

Aquesta crònica comprèn excepcionalment tot l'any 2019, després que l'anterior —publicada en el número 72 de l'RLD amb el títol “40 anys de legislació lingüística: balanç i reptes de futur”— es dediqués a fer un balanç general de la jurisprudència constitucional en matèria lingüística.

Durant aquest període destaquem l'STC 51/2019, d'11 d'abril, sobre la Llei del Parlament de Catalunya 12/2009, de 10 de juny, d'educació, que clou la sèrie d'impugnacions de les lleis que desplegaven el règim lingüístic de l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 2006 (vegeu les cròniques en els núm. 70 i 71 de l'RLD). La resposta del TC, que no afecta la validesa dels preceptes lingüístics de la Llei educativa, té lloc deu anys després d'interposar-se el recurs; un retard que sembla poc compatible amb la funció de la justícia constitucional en un sistema territorial compost.

També en l'àmbit educatiu, les STC 109/2019 i 114/2019 analitzen els conflictes de competències que va interposar la Generalitat de Catalunya contra les normes estatals reguladores de les proves d'avaluació final de l'educació primària i de l'educació secundària obligatòria i batxillerat previstes a la Llei orgànica 8/2013, de millora de la qualitat educativa (Reial decret 105/2015, de 20 de novembre, i Reial decret 310/2016, de 29 de juliol). En regular el detall de l'organització d'aquestes proves, l'Estat introdueix un dret d'opció lingüística (dels pares a la primària i dels alumnes a la secundària) que, segons addueix la Generalitat, és contrari al règim lingüístic de l'ensenyament a Catalunya, malgrat que el TC les avala, tot legitimant una nova forma d'intervenció estatal en la regulació lingüística de l'ensenyament.

[Sentència del Tribunal Constitucional 51/2019, d'11 d'abril. Ple. Recurs d'inconstitucionalitat. Ponent: Alfredo Montoya Melgar. BOE núm. 116 de 15 de maig de 2019](#)

El TC resol el recurs d'inconstitucionalitat promogut pel Grup Parlamentari Popular en el Congrés del Diputats contra diversos preceptes de la Llei del Parlament de Catalunya 12/2009, de 10 de juny, d'educació (en endavant, LEC). La part dispositiva de la Sentència ressenyada determina la inconstitucionalitat i nul·litat d'una part significativa dels preceptes de la Llei, per motius competencials, si bé no succeeix així pel que fa a les seves prescripcions lingüístiques, que se subjecten a pronunciaments interpretatius. Cal destacar que només en allò que afecta l'article 17 de la LEC, sobre l'ensenyament a l'Aran, aquesta interpretació conforme amb la Constitució es trasllada a la part dispositiva de la Sentència.

Pel que fa a l'abast general d'aquest pronunciament en relació amb la llengua, com sintetitzava Susana Marín Dios en l'apunt de blog [“La Sentència d'11 d'abril de 2019 sobre la Llei d'educació de Catalunya i la seva repercussió sobre el model lingüístic a l'escola catalana”](#),¹ l'actual resolució presenta elements esperançadors, “ara bé, no sembla que estiguem davant d'una Sentència que signifiqui un aval definitiu al model lingüístic educatiu a Catalunya, ni un “blindatge” del català com a llengua vehicular. El mateix Tribunal ens recorda que el caràcter vehicular del català, recollit com a principi a l'article 11 LEC, no ha estat objecte de recurs i resta fora del seu pronunciament”.

En concret, del títol II de la LEC, dedicat al règim lingüístic de l'ensenyament a Catalunya, es varen impugnar els articles 9, apartat segon (“Règim lingüístic”), 10, apartats segon i quart (“Dret i deure de conèixer les llengües oficials”) i 17 (“Règim lingüístic als centres educatius de l'Aran”), a més de la disposició transitòria sisena, titulada “Marc horari en el desplegament curricular”.

En el recurs se sostenia que els preceptes esmentats de la LEC vulneren els articles 3, 14 i 27 de la CE, l'article 6.2 de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (LOE, en la seva redacció vigent en el moment d'interposar-lo) i les competències estatals dels articles 149.1.1 i 149.1.30 de la CE pel que fa a l'ordenació curricular de les llengües i l'ús del castellà en el sistema educatiu. En les al·legacions formulades, el Parlament de Catalunya va apuntar l'empara estatutària (art. 35 i 143 de l'EAC) i jurisprudencial (STC 337/1994) dels preceptes lingüístics qüestionats, els quals no suposen l'exclusió de la llengua castellana de l'educació. Per la seva banda, el Govern català va assenyalar la necessitat d'una interpretació sistemàtica dels preceptes impugnats, en particular, la connexió de l'article 9.2 amb l'article 53.1 de la LEC, sobre “Competència per a determinar el currículum”, a més d'aportar diverses dades sobre la situació educativa a Catalunya.

¹ Apunt publicat al blog de l'RLD el 9 de maig de 2019.

L'enjudiciament del TC es fonamenta en diversos elements legals i jurisprudencials que tenen en comú el fet de ser sobrevinguts respecte de la norma analitzada. En efecte, d'acord amb el mateix patró ja vist en les resolucions lingüístiques dels anys 2017 i 2018, el cànon d'enjudiciament s'integra, d'una banda, per la doctrina de l'STC 31/2010, de 28 de juny, i, d'una altra, per la normativa estatal bàsica (LOE), que havia estat modificada amb posterioritat per la Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de qualitat educativa (LOMQUE). El TC s'havia pronunciat sobre els aspectes lingüístics d'aquesta darrera norma en l'STC 14/2018 (vegeu-ne la crònica en el [núm. 70](#) de l'RLD).

En el FJ 5 de la Sentència ressenyada s'analitzen conjuntament les previsions lingüístiques de la LEC, on es gradua la intensitat dels pronunciaments interpretatius del TC en funció del contingut dels preceptes:

a) L'article 9.2 de la LEC fa referència a la competència del Govern per configurar el currículum de l'ensenyament de llengües, d'acord amb l'article 53 de la LEC, i precisa que comprèn "els objectius, els continguts, els criteris d'avaluació i la regulació del marc horari". La impugnació és rebutjada sobre la base de la nova estructura curricular de la LOMQUE, que distingeix les assignatures troncal, específiques i de lliure configuració (articles 6 bis.1.e i 6 bis.2 de la LOE). Així, pel que fa al castellà i la literatura castellana, com assignatura troncal, l'Estat fixa els continguts, els estàndards avaluable i l'horari, mentre que a les comunitats autònomes els correspon complementar els continguts i els criteris d'avaluació i fixar els horaris màxims. En canvi, respecte de les assignatures de lliure configuració, que inclouen el català i la literatura catalana, l'Estat no té cap atribució, de manera que les comunitats autònomes tenen capacitat plena per establir continguts, horaris i estàndards avaluable. Quant a les llengües estrangeres (l'article 12 de la LEC no va ser impugnat), es recorda que la primera llengua té la consideració de troncal i la segona llengua integra el bloc d'assignatures específiques, en què l'Estat fixa els estàndards avaluable i les comunitats autònomes poden establir continguts, fixar horaris i complementar els criteris d'avaluació durant l'etapa. D'acord amb la distinció legalment establerta, el TC conclou que la dicció de l'article 9.2 de la LEC respecta la normativa bàsica i no contradiu el disseny competencial de la LOE.

b) L'article 10, en l'apartat segon, fa referència al dret al "suport lingüístic específic" per a aquells alumnes que s'incorporen a l'àmbit escolar català sense el coneixement previ d'una de les dues llengües oficials; i afegeix que "els centres han de proporcionar als alumnes nouvinguts una acollida personalitzada i, en particular, una atenció lingüística que els permeti iniciar l'aprenentatge en català. Així mateix, els centres han de programar les activitats necessàries per a garantir que tots els alumnes millorin progressivament el coneixement de les dues llengües oficials i que hi hagi concordança entre les accions acadèmiques de suport lingüístic i les pràctiques lingüístiques del professorat i altre personal del centre". D'entrada, el TC descarta que aquest precepte tingui per objecte regular la llengua de l'educació, com sostenien els recurrents. I afirma que, si bé només consta la referència expressa al suport en català, s'ha d'entendre que això darrer no exclou el suport en castellà per als alumnes que ho necessitin durant el període d'adaptació. Per reblar-ho, indica que el mateix article 10 de la LEC, en l'apartat primer, estableix que els currículums han de garantir el ple domini de les dues llengües cooficials a la fi de l'ensenyament obligatori.

c) L'apartat 4 del mateix article 10 inclou la missió del Govern de la Generalitat de garantir una oferta suficient de l'ensenyament del català a la població no escolar, amb la finalitat de facilitar el compliment del deure de coneixement de la llengua, d'acord amb el que estableix l'article 6.2 de l'EAC. Segons el TC, el precepte s'ha d'ubicar fora de l'àmbit del sistema educatiu, i en concret l'emmarca dins del "proceso de normalización, cuyo objeto es facilitar el conocimiento del catalán a la población 'no escolar' que no tuvo ocasión de aprender el catalán en la escuela". La Sentència també destaca que la regulació de la LEC no predetermina l'establiment d'una llengua vehicular per a l'educació d'adults. Es tractaria simplement, segons el TC, d'assegurar una oferta suficient de formació per al segment de la població indicat, sense que sigui exigible que s'estableixi legalment una oferta mínima d'ensenyament en castellà.

d) En la impugnació de l'apartat 1 de l'article 17 de la LEC, relatiu al règim lingüístic als centres educatius de l'Aran (l'occità, denominat aranès a l'Aran, és la llengua pròpia d'aquest territori, d'acord amb l'article 6.5 de l'Estatut, i com a tal és la llengua vehicular i d'aprenentatge habitual als centres educatius de l'Aran), els recurrents addueixen que "no depende del Parlamento de Cataluña el reconocimiento del occitano o aranés como lengua oficial". Davant d'aquest plantejament poc acurat del recurs, el TC considera que el reconeixement de

l'occità/aranès com a llengua vehicular de l'ensenyament es desprèn de l'estatus oficial declarat per l'Estatut d'autonomia (recorda també que l'STC 31/2010 va avalar els articles 11.2 i 36.2 de l'EAC) i considera que el precepte “se limita en principio a extraer las consecuencias de dichas determinaciones estatutarias por lo que respecta a la educación en el territorio de Arán”. Tanmateix, en resoldre aquest punt, l'actual Sentència reenvia a la doctrina prèvia de l'STC 31/2010 sobre el caràcter vehicular del català previst en l'article 35 de l'EAC, que va determinar que no és permès excloure el castellà d'aquesta condició (FJ 24); i de l'STC 11/2018, que va declarar inconstitucionals els usos preferents consignats en la Llei 35/2010, d'1 d'octubre, de l'occità, aranès a l'Aran. De l'anterior en resulta un nou pronunciament interpretatiu, que es trasllada a la part dispositiva de la resolució, d'acord amb el qual l'article 17.1 de la LEC és constitucional “interpretado en el sentido de que con la mención del occitano, denominado aranés en Arán, no se priva al castellano ni al catalán de la condición de lenguas vehiculares y de aprendizaje en la enseñanza”. Pel que fa a la resta d'apartats de l'article 17 LEC, el TC conclou que hi ha una garantia suficient del coneixement de les llengües oficials i que no es vulnera cap competència estatal.

[Sentència 109/2019, d'1 d'octubre. Ple. Conflicte positiu de competències. Ponent: Pedro José González-Trevijano Sánchez. BOE núm. 262, de 31 d'octubre de 2019.](#)

[Sentència 114/2019, de 16 d'octubre. Ple. Conflicte positiu de competències. Ponent: Fernando Valdés Dal-Ré. BOE núm. 279, de 20 de novembre de 2019.](#)

El Govern de la Generalitat de Catalunya va interposar conflicte de competències en relació amb els reglaments que regulen les proves d'avaluació final de l'educació primària (Reial decret 105/2015, de 20 de novembre) i d'educació secundària obligatòria i batxillerat (Reial decret 310/2016, de 29 de juliol) en desplegament de la LOMQE. La controvèrsia lingüística afecta els preceptes que estableixen que aquestes avaluacions (excepte pel que fa a les assignatures lingüístiques) es poden realitzar en llengua castellana o en la llengua “cooficial” corresponent, a elecció dels pares, mares o tutors legals (art. 7.3 del Reial decret 105/2015) o, si escau, dels alumnes (art. 8.1 del Reial decret 310/2016).

El TC desestima els dos conflictes i avala les previsions dels reglaments estatals que incideixen, des de la perspectiva de l'avaluació, en el règim lingüístic de l'ensenyament. Sobre aquesta incidència es va pronunciar el Consell de Garanties Estatutàries, en els dictàmens 2/2016, de 3 de març de 2016, i 5/2016, de 5 d'octubre, on va concloure, després de recordar el marc constitucional i estatutari de la llengua a l'ensenyament, que l'article 7.3 del RD 105/2015 i l'article 8.1 del RD 310/2016 vulneraven els articles 6.1 i 35 de l'EAC, com també la competència de l'article 143 de l'EAC. Així, en el Dictamen 2/2016 se sostenia l'argumentació següent:

“En el cas que ara ens ocupa, el Reial decret pretén atribuir un dret d'opció lingüística als pares, les mares o els tutors legals dels alumnes respecte de la llengua oficial en la qual poden realitzar les proves d'avaluació del final de l'etapa de l'educació primària. Ja s'ha dit que el Tribunal Constitucional no considera emparat en la Constitució un dret dels representants legals a elegir la llengua oficial de la comunitat autònoma en la qual han de rebre els seus fills els ensenyaments (STC 195/1989, FJ 5). Aquesta conclusió és perfectament traslladable a la situació concreta que ara s'examina, en tant que es tracta de la projecció d'un inexistent dret constitucional a un aspecte concret de l'ensenyament, això és, l'avaluació dels coneixements adquirits per l'alumnat al final d'una de les etapes educatives. D'altra banda, la mateixa jurisprudència ha indicat que el deure general de conèixer el castellà no pot derivar en el dret a excloure la utilització del català com a llengua docent (STC 337/1994, FJ 9). Igualment, també s'ha dit que el model lingüístic que s'apliqui a l'educació, en particular pel que fa a la llengua docent, correspon regular-lo a la Generalitat (art. 148.1.17 CE i 131 i 143 EAC).

Certament, amb l'opció lingüística que crea el Reial decret, se supedita l'actuació de l'Administració educativa catalana a les decisions dels particulars interessats, amb la qual cosa queda a la seva lliure decisió l'exclusió de la llengua catalana com a llengua d'ensenyament, en especial per a la comprovació del nivell d'adquisició de determinades competències. Així mateix, s'altera el règim general de la llengua vehicular a l'etapa de l'educació primària i, en definitiva, el model mateix de conjunció lingüística del sistema educatiu català, que correspon establir a la Generalitat a l'empara de les seves competències (STC 337/1994, FJ 10).” (Dictamen 2/2016, FJ 3).

Retornant als conflictes interposats contra aquests reials decrets, la Generalitat va adduir la vulneració de les competències autonòmiques en matèria d'educació (art. 131 de l'EAC) i de llengua pròpia (art. 143 de l'EAC). L'advocat de l'Estat, en les al·legacions formulades, “considera que, de conformidad con lo dispuesto en el art. 149.1.1 y en el art. 27 CE que atribuye al Estado la alta inspección, corresponde a este como competencia propia la función de garantizar y salvaguardar el derecho a recibir enseñanza en castellano; y ello implica el derecho de opción a utilizar cualquiera de las lenguas cooficiales en estas pruebas de evaluación diagnóstica, derecho que no vulnera la competencia que, en materia de lengua propia, tiene la Generalitat. Se remite a su vez a lo señalado por el Gobierno en la contestación al requerimiento de incompetencia formulado por la Generalitat, donde se puso de manifiesto que estas pruebas de evaluación son externas y diferenciadas de la actividad de los centros docentes, por lo que el uso de cualquiera de las dos lenguas que han de utilizarse dentro del ámbito de la enseñanza en Cataluña no está reñido con el modelo de enseñanza allí previsto, ya que se permite que los alumnos utilicen, a su elección, una de las dos lenguas que conocen”. (STC 109/2019, antecedent 6è).

El TC emmarca la resolució de les presents controvèrsies competencials en la doctrina establerta arran dels recursos plantejats contra la LOMQE (principalment l'STC 14/2018, que reenvia a les STC 212 i 184/2012 pel que fa a l'abast de la competència estatal de l'article 149.1.30 de la CE), a partir de la qual ratifica el caràcter bàsic de la regulació estatal d'aquestes proves i confirma la constitucionalitat dels preceptes impugnats (excepte pel que fa a dos incisos dels apartats quart i cinquè de l'article 7 del RD 105/2015, en aspectes no lingüístics).

Cal notar que l'argumentació més extensa dins l'STC 109/2019 és precisament la dedicada a l'anàlisi de l'apartat tercer de l'article 7.3 del RD 105/2015, que inclou les referències lingüístiques. D'entrada, i en contra de la posició de l'advocat de l'Estat, el TC afirma que aquestes proves s'insereixen en el marc general del sistema educatiu (art. 10 del Reial decret), sens perjudici de configurar-se com un test de caràcter informatiu. Tot seguit, i a partir d'un llarg *excursus* jurisprudencial, la Sentència conclou la legitimitat de la norma examinada, sobre la base dels arguments següents: en primer lloc, la recent doctrina sobre la “igualtat inexcusable” de les llengües oficials (STC 31/2010 i 11/2018 i, pel que fa a l'ensenyament, STC 51/2019); segonament, es destaca que la norma qüestionada no incideix en la llengua vehicular de l'ensenyament i, segons el parer del TC, no incideix en el règim de conjunció lingüística de l'ensenyament (STC 337/1994); en tercer lloc, tot i reiterar la doctrina segons la qual el dret a l'educació de l'article 27 de la CE no comprèn el dret d'opció dels interessats de la llengua docent, s'al·ludeix genèricament a les manifestacions lingüístiques, i, en relació amb aquestes, s'afirma la necessitat de ponderar la llengua de les proves que es realitzen en aquesta fase primerenca de l'ensenyament. De tot l'anterior, el TC conclou que la tria de la llengua més favorable per a l'alumne és només un “trasunto lógico” dels drets lingüístics en un sistema de *cooficialitat* —expressió sovintejada en la jurisprudència des de l'STC 31/2010— i ho rebla amb l'afirmació que la competència estatal de l'article 149.1.30 de la CE abasta igualment l'atribució als pares o tutors d'aquesta tria.

Reproduïm tot seguit els fragments més rellevants de l'STC 109/2019 quant a la qüestió lingüística:

“La presente impugnación debe resolverse pues conforme al parámetro general fijado por la doctrina constitucional en materia de cooficialidad lingüística, que ‘ha sentado el principio de que la regulación de la cooficialidad lingüística no puede imponer la primacía de una de las lenguas oficiales en relación con la otra, ni suponer un menoscabo de alguna de ellas. Por tanto, la cooficialidad ha de sujetarse a un patrón de equilibrio o igualdad entre lenguas, de forma que en ningún caso ha de otorgarse prevalencia o preponderancia a una lengua sobre otra’ (STC [11/2018](#), de 8 de febrero, FJ 4). Esta previsión es trasladable al ámbito educativo, en la medida en que no incida o menoscabe el régimen de conjunción lingüística y, con ello, la competencia de la Generalitat para contemplar el catalán como lengua vehicular y de aprendizaje en el sistema educativo, que tiene como finalidad asegurar la normalización del uso del catalán, régimen que ha sido avalado por la doctrina constitucional [...].

Así pues, el derecho de opción lingüística, entendido por nuestra doctrina como el derecho de los progenitores a elegir la ‘lengua de la educación’, resulta ajeno a lo dispuesto en este apartado tercero del art. 7, que no regula la opción de los progenitores en favor de una lengua docente en los centros docentes públicos de la comunidad autónoma, sino únicamente la utilización, en condiciones de igualdad, de cualquiera de las dos lenguas que son oficiales en la comunidad autónoma, para la realización de la prueba final de la educación primaria.

Como hemos tenido ocasión de señalar, ‘aunque no exista un derecho a la libre opción de la lengua vehicular de la enseñanza, ello no implica que los ciudadanos carezcan de derecho alguno frente a los poderes públicos desde la perspectiva del derecho a la educación que el art. 27 a todos garantiza [...] en particular, y desde la perspectiva del art. 27 CE, pero también desde la relativa al art. 14 CE, resulta esencial que la incorporación a la enseñanza en una lengua que no sea la habitual se produzca bajo el presupuesto de que los ciudadanos hayan llegado a dominarla, cuando menos en la medida suficiente para que su rendimiento educativo no resulte apreciablemente inferior al que hubieran alcanzado de haber recibido la enseñanza en su lengua habitual’ (STC [337/1994](#), de 23 de diciembre, FJ 11).

Es por ello que la determinación de la lengua a utilizar en una prueba que se realiza en este temprano estadio del sistema educativo, como es la educación primaria, debe ser objeto de una adecuada ponderación, en función del conocimiento que de ambas lenguas tengan, en cada caso, los alumnos. Es doctrina de este Tribunal, que ‘al determinar la utilización de la lengua propia de la comunidad como lengua docente, los poderes autonómicos deben ponderar adecuadamente la consecución de aquella finalidad atendiendo tanto al proceso de formación de la personalidad de los estudiantes en los distintos niveles del sistema educativo como a la progresividad inherente a la aplicación de dicha medida’ (STC [337/1994](#), FJ 11).

Trasladando esta doctrina al supuesto que se examina, cabe afirmar que la posibilidad de realización de la prueba final de educación primaria en aquella lengua que pueda resultar más favorable al alumno, no pasa de ser sino el trasunto lógico del derecho que asiste a los interesados, —en este caso los alumnos— a utilizar cualquiera de las lenguas que son oficiales en el territorio autonómico, sin que ninguna de ellas haya de tener un carácter preferente o excluyente; garantizándose con ello, por el contrario, el deber inexcusable de igualdad que ha de existir en el uso de las lenguas que son igualmente oficiales en el respectivo territorio, y permitiendo a los alumnos la utilización de aquella que más razonablemente puedan comprender y asumir. Por lo demás, el precepto no vulnera tampoco el llamado modelo catalán de conjunción lingüística, inicialmente contemplado en la Ley del Parlamento de Cataluña 7/1983, de 18 de abril, y regulado actualmente en la Ley 12/2009, de 10 de julio, de educación.

El art. 11 de la Ley 12/2009 define el catalán como lengua vehicular y de aprendizaje, afirmando que ‘el catalán, como lengua propia de Cataluña, es la lengua normalmente utilizada como lengua vehicular y de aprendizaje en el sistema educativo’. Ahora bien, la competencia que ostenta la Generalitat para regular la utilización del catalán como materia curricular y como lengua de comunicación en la enseñanza en los centros públicos o sostenidos con fondos públicos, no puede implicar la exclusión de utilización del castellano, pues, acudiendo de nuevo a nuestra doctrina, ‘desde ahora hemos de dejar sentado en nuestra argumentación que, como principio, el castellano no puede dejar de ser también lengua vehicular y de aprendizaje en la enseñanza’ (STC [31/2010](#), FJ 14). En términos similares se pronuncia la reciente STC [51/2019](#), de 11 de abril, FJ 5, afirmando que la declaración de normalidad en el uso de una lengua, no puede conllevar la primacía sobre otra en el territorio de Cataluña, pues la declaración de uso normal no implica ‘ni exclusión ni preferencia’ sobre las otras lenguas que también son oficiales en el respectivo territorio.

A ello obedece la previsión contenida en el art. 7.3 del real decreto, que no impone el uso preferente de una lengua en la realización de la prueba, sino que se limita a habilitar la posibilidad de utilización de cualquiera de las lenguas que son cooficiales en la respectiva comunidad autónoma, sin excluir ninguna de ellas, en la realización de la prueba final individualizada de la educación primaria. El precepto tiene carácter básico y tampoco afecta al régimen general establecido en Cataluña sobre el uso de la lengua vehicular en la etapa de educación primaria pues esta prueba, aunque tiene como objeto valorar los conocimientos obtenidos por los estudiantes en esta etapa educativa, no forma parte propiamente del proceso educativo que se desarrolla en esta etapa.

Nuestra STC [111/2012](#), de 24 de junio, FJ 5, consideró ‘pertinente recordar que el derecho a la educación incorpora un contenido primario de derecho de libertad, a partir del cual se debe entender el mandato prestacional a los poderes públicos, encaminado a promover las condiciones para que esa libertad sea real y efectiva *ex art. 9.2 CE*’ (SSTC [86/1985](#), de 10 de julio, FJ 3, y [337/1994](#), de 23 de diciembre, FJ 9), y que su ejercicio ha de tener lugar en el marco de un sistema educativo cuyos elementos definidores son determinados por los poderes públicos, de modo que la educación constituye una actividad reglada (SSTC [337/1994](#), de 23 de diciembre, FJ 9, y [134/1997](#), de 17 de julio, FJ 4)’.

La anterior doctrina parte del reconocimiento expreso de la educación como mandato prestacional encomendado a los poderes públicos, a quienes corresponde determinar sus elementos definidores, y, entre ellos, el de garantizar la utilización de cualquiera de las lenguas oficiales en la enseñanza, sin que

el uso de una u otra pueda dar lugar a discriminación de los alumnos. Y a ello se refiere expresamente la disposición adicional trigésima octava, apartado tercero LOE, introducida por la LOMCE, que atribuye a las administraciones educativas el deber de adopción de ‘las medidas oportunas a fin de que la utilización en la enseñanza de la lengua castellana o de las lenguas cooficiales no sea fuente de discriminación en el ejercicio del derecho a la educación’.

De acuerdo con ello, parece de todo punto lógico que la realización de la prueba haya de acomodarse a la lengua de uso habitual de los alumnos; máxime tratándose de la primera etapa educativa, donde no se ha completado la formación del alumno, afirmación esta que ha de ser puesta en conexión con lo señalado en el apartado primero del art. 10 de la Ley 12/2009, que regula en general el derecho y deber de conocer las lenguas oficiales, y dispone que ‘[l]os currículos deben garantizar el pleno dominio de las lenguas oficiales catalana y castellana al finalizar la enseñanza obligatoria’. De ello deriva, de forma necesaria, y en cumplimiento de los mencionados deberes, que hayan de ser las propias administraciones educativas quienes garanticen que los alumnos no sean discriminados en razón de la lengua que utilicen, lo que comporta necesariamente el reconocimiento de la posibilidad de llevar a cabo la prueba en aquella lengua cooficial de la que tengan más acabado conocimiento.’ (FJ 7).

Finalmente, en lo que se refiere al derecho de los padres, madres o tutores legales a elegir la lengua en que hayan de realizar la prueba los alumnos, no podemos olvidar que los que se encuentran en esta etapa educativa son menores de edad, ‘lo que obliga a distinguir entre titularidad y ejercicio de los derechos, quedando sometido este último a un régimen de heteroejecución [...] en función de las circunstancias de edad y madurez, que asegura la máxima efectividad posible del concreto derecho fundamental del que es titular el menor, y permite a la par el cumplimiento del mandato tuitivo a que se refiere el art. 39 CE’ (STC 66/2018, de 21 de junio, FJ 5, sobre el derecho de los menores a participar en las decisiones sobre su currículum). De acuerdo con ello, habrán de ser pues los padres, madres o tutores legales los que asuman el ejercicio de ese derecho, y la administración educativa la que proporcione los medios necesarios para hacerlo efectivo.

El Estado, en ejercicio de las competencias básicas que le atribuye el art. 149.1.30 CE para el desarrollo del art. 27 CE, es competente para regular el uso de la lengua en la enseñanza, siempre que esta regulación no menoscabe las competencias de la Generalitat para establecer la lengua vehicular en la enseñanza. El derecho a que la evaluación final de la educación primaria la realicen los alumnos en la lengua cooficial que elijan sus padres, madres o tutores legales encuentra amparo en esta competencia. Y el reconocimiento de este derecho no es contrario al modelo de conjunción lingüística del sistema educativo catalán, por lo que no puede considerarse lesivo de los arts. 6.2, 35, 131 y 143 EAC, pues dicha atribución, como se ha indicado, no conlleva el derecho a recibir la enseñanza en la lengua que elijan, sino únicamente el de realizar esta prueba en la lengua de su elección, y su previsión tiene carácter básico, en cuanto, por un lado garantiza a estos alumnos la igualdad de trato y la no discriminación, cualquiera que sea la lengua oficial en que hayan cursado estudios, y, por otro, garantiza también la finalidad otorgada a esta prueba, que no es otra que la de valorar correctamente el grado de conocimiento y capacidades adquiridas por el alumno en esta etapa educativa, siendo necesario para ello que puedan realizar la prueba en la lengua en la que mejor puedan expresarse.” (FJ 7).

Escau notar que el precitat Dictamen 2/2016 ja s’avançava, en sentit negatiu, a l’argument del TC que el possible coneixement insuficient d’una de les dues llengües oficials per part de sectors concrets de l’alumnat pogués justificar la regulació introduïda pel RD 105/2015, en dir:

“Ultra això, podem fer alguna consideració més respecte de l’aplicació de l’article 7.3 RD 1058/2015, ja que, si bé la dita norma es refereix al règim general de la llengua de realització de les proves d’avaluació, sense distingir cap tipologia d’alumnat, hom podria intentar justificar la seva validesa per al supòsit d’estudiants d’incorporació tardana que tinguin dificultats per a la comprensió de les llengües oficials. Ara bé, l’esmentada interpretació en cap cas pot ser acceptada, atès que el tractament d’aquest fenomen, d’acord amb el paràmetre competencial que s’ha exposat, correspon també a la Generalitat. De fet, aquestes situacions particulars ja estan previstes expressament a l’article 35.4 EAC, quan disposa que ‘[e]ls alumnes que s’incorporen més tard de l’edat corresponent al sistema escolar de Catalunya gaudeixen del dret a rebre un suport lingüístic especial si la manca de comprensió els dificulta seguir amb normalitat l’ensenyament’. En compliment d’aquest mandat, i per tal de preservar que els rendiments escolars de l’alumnat que es trobi en aquesta situació, o en d’altres equivalents, no siguin inferiors quan no hagin adquirit un coneixement elemental d’una de les dues llengües oficials, l’Administració educativa catalana ha d’adoptar les mesures normatives, organitzatives i de suport pedagògic que siguin necessàries en cada cas. D’aquesta manera, a títol il·lustratiu, podem fer esment

de l'article 10.2 de la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació que, recollint aquest mandat estatutari, preveu, entre d'altres aspectes, una acollida personalitzada per als alumnes nous i, en particular, una atenció lingüística que els permeti iniciar l'aprenentatge en català. I, també, de l'article 11, relatiu al català com a llengua vehicular i d'aprenentatge, que explicita que les activitats d'avaluació de les àrees, les matèries i els mòduls del currículum han d'ésser normalment en català (aquesta regulació va ser examinada en el DCC núm. 294, de 10 de juny, F II i IV.3 i .4)." (Dictamen 2/2016, FJ 3).

En definitiva, l'STC 109/2019 justifica una nova limitació de les competències de la Generalitat en l'ordenació lingüística de l'ensenyament, a partir d'un element que el TC qualifica d'*extern* al sistema de conjunció lingüística, però que té una evident capacitat per condicionar-lo, com és l'avaluació dels alumnes al final de l'etapa educativa. S'avalua així que, mitjançant la norma analitzada, l'Estat s'atribueixi la *ponderació* dels interessos lingüístics dels alumnes, sense tenir en compte les característiques pròpies del model lingüístic —que pot ser distint en cada comunitat autònoma— en què estan escolaritzats. I, ultra això, es confirma que la decisió sobre la llengua de les proves correspongui als pares o tutors dels alumnes, que no són subjectes actius del procés educatiu en què el mateix TC emmarca aquesta disposició.

Per la seva banda, l'STC 114/2019, que en el FJ 3 analitza la previsió similar de l'article 8.1 del Reial decret 310/2016, sobre les avaluacions de l'educació secundària obligatòria i el batxillerat, reenvia als pronunciaments anteriorment reproduïts de l'STC 109/2019. Amb tot, en el FJ 3, la Sentència ha de matisar l'argument que posava l'accent en el fet de tractar-se d'"evaluaciones en fase más temprana", que no serviria quan es tracta d'alumnes que poden tenir fins a 18 anys. Així, l'argument anterior se substitueix ara per una referència als possibles alumnes d'altres procedències —la Sentència no precisa que siguin de països majoritàriament de parla hispana— que s'incorporen tardanament al sistema educatiu de Catalunya. Aquest element diferencial, que debilita l'argumentació fonamentada en unes concretes manifestacions lingüístiques de l'article 27 de la CE orientada a avaluar les previsions lingüístiques de la normativa estatal, pot explicar que ara es destaquï al principi l'argument competencial, en dir: "responda a cualquiera de los dos títulos competenciales del art. 149.1.30 CE [la doctrina del TC distingeix una competència exclusiva de l'Estat, fonamentada en el primer incís del precepte sobre els títols oficials, i una competència sobre les normes bàsiques de desenvolupament de l'article 27 de la CE, a fi de garantir el compliment de les obligacions dels poders públics en aquesta matèria], el derecho a elegir la lengua de realización de la prueba de evaluación 'no conlleva el derecho [dels alumnes] a recibir la enseñanza en la lengua que elijan'. En definitiva, también en este supuesto se 'garantiza a estos alumnos la igualdad de trato y la no discriminación, cualquiera que sea la lengua oficial en que hayan cursado estudios, y, por otro, garantiza también la finalidad otorgada a esta prueba, que no es otra que la de valorar correctamente el grado de conocimiento y capacidades adquiridas por el alumno en esta etapa educativa, siendo necesario para ello que puedan realizar la prueba en la lengua en la que mejor puedan expresarse'" (FJ 3).